

PATRÍCIUSOK ÉS PLEBEJUSOK

A latinokkal kötött béke és barátság öröme mögött ott fenyegetett a volscus támadás réme. Róma azonban, úgy látszott, nem törődött ezzel a veszéllyel. Belső meghasonlás láza égette, sorvasztotta. Kiélesedett a régi lappangó gyűlölködés az atyák és a nép, a patríciusok és a plebejusok között, főleg az adósságok miatt. A nép ugyanis a sok háború és a vele járó adó miatt nagymértékben eladósodott. Az adósok ellen szigorú törvényeket hoztak az atyák: aki a meghatározott időben nem fizetett, annak javait a hitelező lefoglalhatta, elárvereztethette, magát az adóst fogságba vethette, sőt rabszolgának is eladhatta. Sokan az adós-foglyok közül testi munkával igyekeztek törleszteni adósságukat. Munka közben kegyetlenül verték és éhezettették őket. Idők folyamán az adósok száma egyre gyarapodott, a plebejusok közül többen jutottak adós-szolgaságba, és nem csoda, hogy a zúgolódás általános lett a nép között.

- Háborúban mi ontjuk vérünket a haza szabadságáért és Róma hatalmáért, idehaza pedig a gazdagok tesznek bennünket adós-foglyaikká, ők nyomnak el bennünket kegyetlenül. Szabadabb a nép fegyverzajban, mint az itthoni "békében". Életünk biztosabb az ellenség fegyverei között, mint polgártársaink sorában...

Ez eleinte csak lappangó elégedetlenkedés volt, a nyílt háborgást az egyik polgár kirívó esete robbantotta ki. Történt egyszer, hogy egy derék köztiszteletben álló polgár, kinek neve nem maradt fenn, a fórumra rohant. Külseje nyomorúságos volt, ruhája szennyes, teste visszataszítóan rút, sovány és ösztövé, arcát hosszúra nőtt torzonborz szakálla és gondozatlan haja rútította el. De bármennyire eltorzult is külsőleg, polgártársai megismerték, és szánakozva mondogatták:

- Mi történt vele? Hiszen ő még nemrég a légióban harcolt! De még magas kitüntetéset is kapott!

Körülállták. Ő pedig felfedte mellét. Ott éktelenkedtek az elmúlt dicső csaták emlékei, bátorságának bizonyítékai, a sebhelyek. Eközben a nép úgy csoportosult körülötte, mintha valaki népgyűlést hívott volna össze, és minden oldalról kérdegették:

- Szerencsétlen ember, mivel rútítottad el ennyire magadat, mit tettél? Mi történt veled? Beszélj!

Ő pedig így válaszolt:

- Végigharcoltam a szabin háborút. De a dúlások közepette elpusztult a földem, kivesszett a termés, házamat felgyújtották, mindenből kifosztottak, még állataimat is elhajtották. Ilyen nyomorúságos helyzetben azután adót róttak rám, persze hogy nem tudtam megfizetni. Kölcsönt vettem hát fel, de ezt sem tudtam visszafizetni, a kamatok pedig egyre csak nőttek, növekedtek. Először apámtól öröklött földemtől fosztottak meg a kölcsön miatt, azután pedig házamtól és mindenemtől, amim még volt. Végezetül kórság támadta meg testemet. Hitelezőim közben szolgaságba taszítottak, de még kényszermunkát is végeztek velem, bilincsbe vertek és megkínzottak. Ide nézzetek! Látjátok hátamon a korbács nyomait? - És levonva válláról rongyait, megmutatta hátán a véres csíkokat.

Szavait hatalmas zúgás, kiáltás fogadta. Ekkorra már annyira megnőtt a tömeg, hogy a fórum nem tudta mind befogadni, hanem szinte az egész várost előzönlötte. Mindenki, aki csak adós-szolgaságban volt, vagy akit ez fenyegetett, kitódult az utcára.

- Egyenlőséget a polgároknak! Szabadságot! - kiáltották.

Az egész város forrongott. Sok helyen menet alakult, és indultak a fórum felé, miközben hangosan kiabáltak. Azok az atyák, akik véletlenül a fórumon voltak, és a tumultusba keveredtek, komoly veszedelemben forogtak. A nép bizonyára nem kímélte volna őket, ha a két konzul, Publius Servilius és Appius Claudius közbe nem lép, és idejében el nem fojtja a lázadást.

Most feléjük fordult a tömeg. Az emberek bilincseiket mutogatták és a szolgaság más rút nyomait.

- Ezt érdemeltük?! - kiabálták mindenünnen. - Azért jutottunk ide, mert Rómáért harcoltunk! Átkozott legyen az a nap is, amikor katonáskodásra adtuk fejünket!

Fenyegetőzve követelték:

- Hívják össze a szenátust! Döntsenek az atyák! - Körülfogták a kúriát, ahol a szenátus üléseni szokott, és nem mozdultak onnan.

A konzulok a jelenlevő atyákat tanácsba hívták, de a többiek félelmükben nemhogy a kúriába, de még a fórumra sem merészkedtek. Ily csekély létszámmal a szenátus nem volt határozatképes. Mikor ezt a lázongó tömeg megtudta, még dühösebben kiáltozott:

- Kijátszanak bennünket! Most is csak az időt húzzák! Nem véletlenül es nem is félelemből maradtak otthon, hanem hogy eleve elgáncsolják és lehetetlenné tegyék a tárgyalást. A konzulok maguk is kibúvót keresnek, hímeznek-hámoznak, de nyilván titokban ők is csak gúnyolódnak a mi nyomorúságunkon!

Már-már a legfőbb római méltóságot is kikezdték haragjukban, és úgy látszott, hogy már a konzulok hatalma sem elegendő megfélemezésükre. Szerencsére időközben megérkeztek az atyák, és a kúriában megkezdődött a tanácskozás. A tömeg kissé megnyugodott, és ha türelmetlenül is, várta a tanácskozás eredményét. A szenátus ülése is nyugtalan volt. Nemhogy az atyák, de még a konzulok sem értettek egyet, hogy mitévők legyenek. Egyik konzul, a heves természetű Appius azt javasolta, hogy kemény eszközökkel, az úgynevezett *imperiummal* kormányozzanak:

- Majd elcsöndesedik a többi, ha egyet-kettőt a leghangosabbak közül fogságba vetünk.

De Servilius, aki jobban szerette a békés megoldást a kardcsörtetésnél, úgy gondolta, hogy a háborgó kedélyeket könnyebb és biztonságosabb meghajlítani, mint megtörni, vagyis többet ér a szép szó, mint az erőszak.

Ámde míg a kúria körül a nép zajongott, a kúriában meg az atyák latolgatták, hogy mi volna a legjobb megoldás, egyszerre csak latin lovasok vágattak a városba, és lélekszakadva jelentették:

- A volscusok nagy sereggel közelednek a város ostromára!

A hír megdöbbenőt volt, de jellemző, hogy egészen másképp hatott az atyákra, mint a népre. Míg az atyák súlyos aggodalomban voltak, a tömeg örült, lelkesedett:

- Végre! Végre! Az istenek megbosszulják az atyák dölyfét! Nem megyünk katonának! Pusztuljon el inkább az egész állam, mint hogy mi az atyák miatt lemészároltassuk magunkat, vagy adós-szolgaságba jussunk! Katonáskodjanak az atyák, fogjanak ők fegyvert! Viseljük ők a háború terheit is, és ne csak a hasznot fölözzék le!

Meghallották ezt az atyák is, és riadtn látták azt a mély szakadékat, mely a szegény népet a gazdagoktól, a plebejusokat a patríciusoktól elválasztja. Féltek a néptől, féltek az ellenségtől. Megkérték hát a népszerű Servilius konzult, hogy csillapítsa le a kedélyeket, és szabadítsa meg az államot a volscusok okozta veszélytől. A konzul elbocsátotta a szenátust, és azonnal népgyűlést hívott össze. A felzaklatott tömeghez ily szavakat intézett:

- Polgárok, csillapodjék haragotok, hiszen az atyáknak nincs más szándékuk, mint hogy rajtatok segítsenek. Éppen most akartunk határozni a ti dolgotokban, de gyűléstünket megzavarta az aggodalom, mely a hazáért fogott el bennünket. Amikor az ellenség majdnem a kapuknál áll, semmi sem lehet előbbre való a háborús készülődésnél. Ha azonban előzőleg sikerülne tőlünk engedményt kicsikarnotok, tisztességes dolog volna-e, hogy csak ezért az engedményért lennétek hajlandók harcolni? És vajon méltó volna-e az atyákhoz annak még a látszata is, hogy csak a félelem kényszerítette őket az engedmény megadására? Nem, polgárok, ezt ti sem akarhatjátok. Hadd tanácskozzanak az atyák erről később, amikor a népharag lecsillapodott, amikor már a veszély elmúlt Róma fölött, amikor nem lesznek félelemben, és csak a jó szándék vezeti őket. Én azonban, hogy megnyugodjék szívetek, addig is elrendelem, hogy bilincsekben vagy fogságban senkit sem szabad visszatartani, aki katonának jelentkezik, és senki a hadban tartózkodó katonának vagyonát adósság címén el ne merészelve kobozni, se katonának bárminő értékét, gyermekeit vagy unokáját el ne fogassa. Halállal bünhődjék az, ki rendelkezésemet megszegi!

A konzul szavait leirhatatlan lelkesedés fogadta. A jelenlevő adósok, akik még az imént másképp fogadkoztak, tüstént jelentkeztek katonának. Azok is, akik kisebb-nagyobb adósságaik miatt szerte a városban magánőrizetben voltak, és hírt vették a konzul szavainak, most kirohantak az utcára, előzönlöttek a fórumot, és felesküdték katonának. Így aztán rövid idő alatt hatalmas sereg toborzódott össze, és ami szinte hihetetlen, ők voltak a volscus háború legvittezebbjei. Megindult a háború. A konzul a római sereget felvonultatta, és az ellenségtől nem nagy távolságra tábort ütött. A volscusok, akik értesültek a nép lázongásáról, abban reménykedtek, hogy a táborban sem csendesedtek el az adósságok miatt keletkezett viszályok. Várták, hogy az elégedetlenek közül valaki átjön hozzájuk, és az éj leple alatt bevezeti őket a táborba. Hogy reményükben csalatkoztak, reggel támadásra indultak. Betemették a római tábort védő sáncárkokat, és több helyen lerombolták a tábor falait. A római katonák készen voltak az ellentámadásra, de jó ideig hiába várták a konzul parancsát. A konzul azonban szándékosan feszítette a legmagasabbra a katonák harci vágyát. Csak akkor rendelte el a kitörést, mikor a légiók már ordítóva követelték. A harc nem tartott sokáig. A volscusok már az első összecsapásnál megfutamodtak, nem tudtak ellenállni a római légiók erejének. A lovasság üldözöbe vette őket, a gyalogság pedig kardcsapás nélkül elfoglalta és feldúlta táborukat. Suessa Pometia városát, ahová a volscus sereg maradványai hanyatt-homlok menekültek, pár nap alatt elfoglalták, és gazdag zsákmányt ejtettek. Servilius konzul diadalmenetben tért vissza Rómába.